

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

**Krøniken om
Tøttrupperne paa Dueholm
1732—1845**

Krøniken om Tøttrupperne paa Dueholm 1732—1845

Arkivstudier og Familietradition

ved **VAGN RIISAGER**

Provst, mag. art.

Nykøbing Mors

Morsø Folkeblads Bogtrykkeri

1 9 4 7

I: Ridefogeden Anders Tøttrup.

Den sorte Karosse — Højriis' fine Vogn — kom rokkende hen ad Vejen mellem Højriis og Dueholm. Farten var just ikke stor, skønt de fire Heste gjorde, hvad de kunde, thi Hjulene skar sig ned i de dybe Hjulspor, saa Sandet ofte gik til midt op imod Navet. Men desto bedre Tid havde man til at lade Blikket dvæle ved det skønne Sommerland, hvor Høet allerede stod i Stakke. Nu, henimod den lyse Nats blide Skumring, laa Fjorden saa blank og stille, næsten uden Farve. Lærkerne sang endnu, som kunde de oppe fra deres svirrende Himmelflugt følge Solkuglen, der rødmende gemte sig netop under Nord-Horisontens Rand. Og Høet! — ja, det nystakkede Hø duftede, saa man glemte Vognens Lugt af Fugt og Læder.

De to, der sad inde i den slingrende Vogn, blev ordentlig rystet og skumplet sammen. Den var dem — denne Rysten og Skumplen — ligesom en profan og uhøjtidelig Bryllupsceremoni, der her post festum fulgte efter den stive og højtidelige i Højriis' Riddersal. Thi de hørte jo sammen nu, skulde skumple sammen paa Farten gennem Livet — gennem Modgang som Medgang indtil Dødens Adskillelse.

For blot et Par Timer siden paa denne Dag — den 27. Juni 1732 — havde den Ljørslev Præst i Højriis' Sale udlagt denne Tekst for dem i højtideligt rungende Ord og højtideligt mange Ord, da Monsr: Anders Christensen Tøttrup giftede Mad: Charitas Elisabeth Hildebrand. Sveden havde perlet paa Velrværdighedens Pande, og Ridefo-

gedens fint broderede Vest og lyse Silkekjole havde formelig dampet, saa Halsudskæringens stivede Kniplinger var faldet ynkeligt sammen.

For Bruden havde den højtidelige Ceremoni næsten været for meget; Hjertet havde gjort saa underlige Slag under Snørelivets alt for stramme Silke. — Og Conferentsraad Poul v. Klingenberg's Enke, Højriis' og Dueholms Ejerinde, Ulrikke Augusta v. Spekhan var sunket hen i vemodig adspredt Drømmeri, — vemodigt ved Mindernes paatrængende Skare, adspredt paa Grund af Prædikenens ustandseligt lange Strøm af Ord.

Men ogsaa dette havde faaet Ende, — og nu kørte de mod deres eget Hjem, thi Ridefogeden paa Højriis, som Herskabet forgæves havde givet god Anbefaling til det ledige Herredsfogedembede nogle Aar forinden, havde netop overtaget Forpagtningen af Dueholm Kloster. Mange Aars trofast og dygtigt Arbejde havde baaret Frugt.

Vognen svingede fra Købstadsvejen op ad Alléen mod Dueholm — styrede ind under den store Ladeport, hvis mørkerøde Fløje var slaaet til Side og pyntet med Blomster — forbi Gaardens Folk, der i stiveste Puds bukkende og nejende hilste Herskabets Komme — og gennem den store, brolagte Gaard — op foran Hovedtrappen.

For første Gang førte Anders Tøttrup som Mand i Gaarden sin Hustru over Husets Tærskel. For første Gang rykkede en Tøttrup ind i den lange statelige Hovedbygning paa den gamle Gaard.

Madame Charitas Elisabeth kunde ikke hindre Rødmen i at farve

Ansigt og Hals, saa hendes dekolle-
terte Gorge tegnede sig mørk mod
Kjolens lyse Silke, thi selv anden
gik hun jo over Dørtærsklen til sit
Hjem. — Vel var det efter gammel
Anskuelse, der stemte saa godt med
Kødets Higen, hverken en Skam
eller en Synd, thi Trolovelsen bandt
saa godt som Bryllup. Men hvad
mon hendes Morfar, Superintendenten
i Celle i Nedersaxen vilde sige?
— Pietisterne prædikede i hvert
Fald krafteligt derimod, den fromme
Kong Christian den Sjette vilde
intet vide om slige gamle, ugudelige
Skikke, og Præster blev afsat fra
deres Embede, hvis Præstekonen
for tidligt blev lagt i Barselseng.

Hun var dog ikke en purung
Pige. Hun var 37 Aar og skulde
nok kende Livets Sorger og
Pligter. — Og hendes Mand, den
42-aarige Anders Tøttrup, brugte
heller ikke sin Tid til Ganteri og
Kælenskab, — alligevel at Blodet
havde spillet dem i Armene paa
hinanden. — Godt at hendes Hjer-
te-
mand ikke var Præst! Gud lagde
vel sin Velsignelse til deres Ægte-
skab, saa hun blev Tøttrup en god
Kone, selvom hun kendte, hvor fast
hans stærke Arme kunde holde hen-
de fangen.

— — —

Femmaanersdagen efter dette
Bryllup — d. 26. November 1732 —
blev Anders Tøttrups og Charitas
Elisabeth Hildebrands første Barn,
en Datter, holdt over Daaben og fik
Navnet Maren — vel sagtens efter
sin Farmoder, som Skik var.

Derimod bryder Forældrene med
gammel Bondeskik ved det næste
Barns Daab. Han, der døbt 5. Jan-
uar 1735, blev ikke opkaldt efter
sin Farfader, men opkaldt efter
Herskabet paa Højriis og fik Nav-
net Povel Ulrich. Forpagterparret
paa Dueholm har sikkert haft me-
get at sige von Klingenberges Tak
for og prøvede det paa denne Maa-
de. Maaske har Fru Ulrikke Augu-
sta ogsaa ved Brylluppet paa Høj-
riis hin Junidag i 1732 med et spø-
gefuldt Smil og en barsk Sandru-
hed ved Afskeden kløppet Bru-
den paa Kinden og foreslaaet, at

hun passende kunde opkalde den
første Dreng efter hendes salig
Mand.

Først det tredje — og sidste —
Barn faar Farfaderens Navn: Nico-
lai Christian. Han døbt 16. Decbr.
1737.

Disse tre Børn voksede op paa
den store Gaard, men fik ikke læn-
ge Lov til at beholde deres Moder.
Maren var ikke 12 Aar endnu. Ni-
colai Christian blot 7, da Charitas
Tøttrup den 1. April 1774 begrave-
des paa Nykøbing Kirkegaard, —
den Kirkegaard, der bredte sig om
den gamle Kirke midt i Byen.

Dog! — Føst følger efter Sorg;
Livet maa gaa sin Gang. — Maren
bliver 17 Aar, og i Maaneden der-
efter gifter hendes Fader hende
bort til den 14 Aar ældre Købmand
og Jordbesidder i Nykøbing Mors,
Niels Olufsen, en driftig Handels-
mand, der senere skulde blive een
af Byens rigeste Mænd.

Kvæggesten havde netop grasse-
ret det Aar, og Niels Olufsen hav-
de øjnet en Chance for Handel.
Trods Forbud købte han 20 Stude
rundt om i Salling og fik dem ved
Nattetid færgen til Mors. Det kun-
de selvsagt ikke tolereres: en sær-
lig Kommission blev nedsat for at
paadømme Sagen. Niels Olufsen an-
raabte da Kongen om Naade, og in-
den Dommen faldt, blev Sagen ved
kgl. Resolution af 25. Marts 1749
hævet, Niels Olufsen friet for al vi-
dere Tiltale at være mod at betale
Sagens Omkostninger, 390 Rdl. Ren-
set kunde han staa ved sin 17-aarige
Bruds Side for Alteret i Nykø-
bing Kirke. Om hans Samvittighed
ogsaa har følt sig ren, skal være
usagt.

Sin Jord — han ejede i 1762 66
Tdr. Hartkorn, og det blev ikke
mindre med Aarene — drev han
paa gammeldags Maner. Han skulde
ikke have noget af at udsætte sine
Indkomster for Fare i Eksperimen-
ter med Frihed o. l.

I 1778 — 10 Aar før de store
Bondereformers Kulmination med
Stavnsbaandets Ophævelse — blev
han af Amtmand Hauch i Thisted
afkrævet en Betænkning om Fælles-

skabets Ophævelse. Han svarer: »Paa mit liden Bøndergods udi Dueholm Amt — (en rig Mands Beskedenhed er klædelig, og han har Raad til den) — er ingen Forandring til Forbedring mere i dette end udi forrige Aaringer foretaget, mens enhver paa det yderste og bedste i Tillid til Guds Forsyn til sine mange Udgifters Bestridelse dyrker vel sin Jord uden at tænke paa Fællesskabets Ophævelse, som enhver befrygter vil have lige saa slette Følger for dem som deres Naboer udi Skivehus Amt, sig til stor Bekostning, uendelig Udfald og de fleste til Forarmelse og Skade«.

Havde det staaet til ham, var Stavnsbaandet ikke blevet løst, Fællesdriften ikke ophævet. Han fik dog ingen Indflydelse herpaa og det skyldtes ikke blot, at han døde nogle Maaneder før de store Reformers Gennemførelse, 19. Januar 1788. Hans Enke efterfulgte ham i Graven 4 Aar efter, den 17. Februar 1792.

— — —
Men Anders Tøttrup levede videre som Enkemand paa Dueholm, og 1752 var han naaet saa vidt, at han kunde købe Gaarden.

Ved Skøde af 2. Marts 1752 overtager han Dueholm som Ejer. Gaardens Størrelse opgives til 42 Tdr. Hartkorn, 3 Skp. 2 Fk. 1 Alb. Dertil kommer Klostermøllen, der svarer 2 Tdr. 1 Sk. i Møllenskyld, og Markmøllen, der svarer 5 Tdr. 6 Skp. 1 Fk. Desuden Rolstrup med Hartkornet 9 Tdr. 3 Sk. 2 Fk., — og 298 Tdr. 3 Sk. 2 Fk. 5/6 Alb. Bøndergods. Endelig hørte Tødsø og Erslev Kongetiende til Gaarden. For hele Herligheden gav han 11.000 Rdl. — Knap hundrede Aar efter sælger hans Sønesøns Søn Gaarden for 160.000 Rdl.!

I 10 Aar fik han Lov til at sidde som Ejer af den store Gaard, idet han først døde i September 1762, 72 Aar gammel.

I Nykøbing Kirke er der i Ligkapellet indmuret en Gravsten, 2 Alen og 18½ Tomme høj, over 2 Tommer bred. Rundt om Indskriften, der er delt i to Spalter, staar paa

de fire Sider, begyndende fra øverste venstre Hjørne: »Jeg ved at min Frelser / lever og han skal opvække mig af Jordens / Støv og jeg skal se hannem / med disse mine Øjne og ingen Fremmed. Job 19 cap.«

I venstre Spalte staar:

Tak være Gud
Jeg Kronen fik
Ved Dødens Bud
Til Gud jeg gik
Jeg er nu ved min Død
Udredde af al Nød
Og Ro for Uro gived
I Himlen jeg kan se
Min Gud og Kiæreste
Hvor jeg venter vist
Min Børn tilsidst
Os der skal møde
Fra ondt Gud dem spar
Til deres evig Gavn
Ønsker jeg som bær
Anders Tøttrups Navn

*

Døden har os funden
Vi i Himlen samlede
Døde Anno 1762

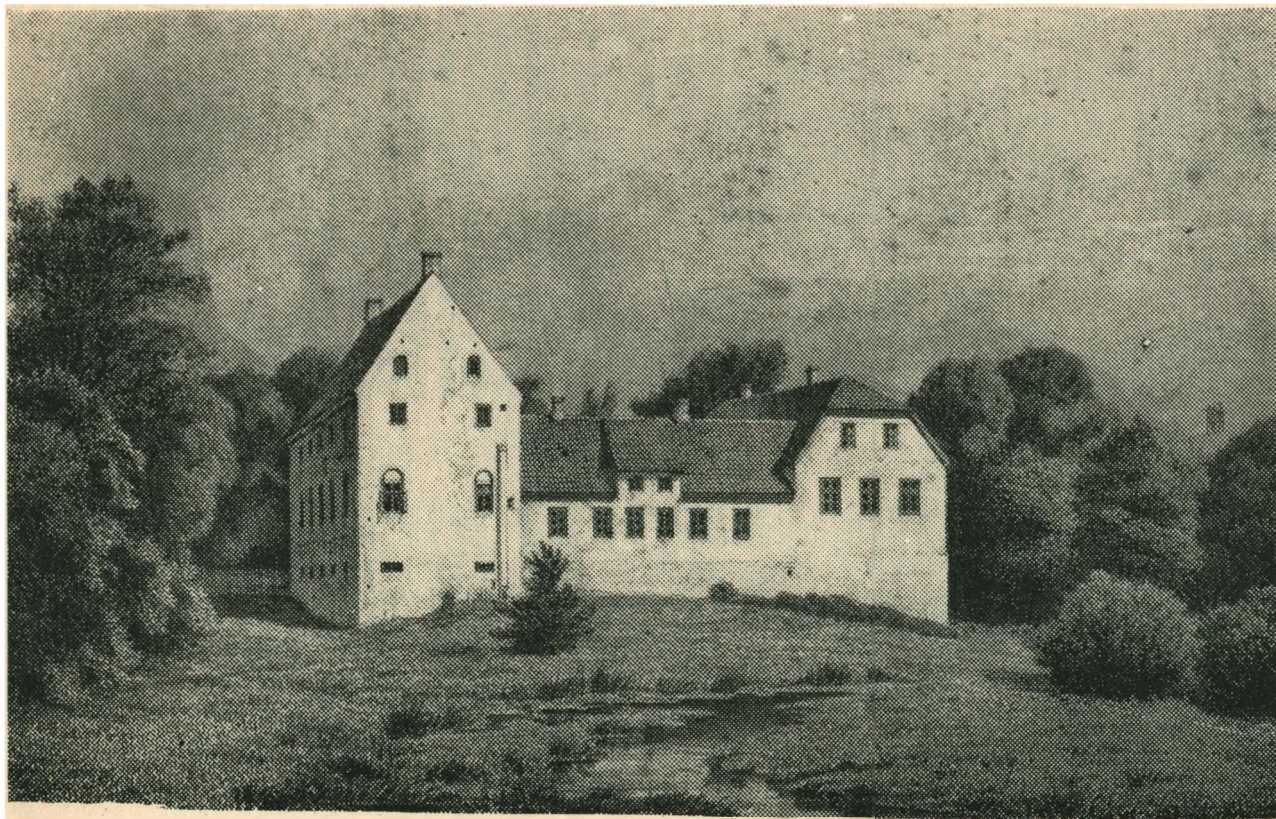
I højre Spalte staar:

Se mine Læsere
Nu er al min Ve
O ja ,forsvunden
Min Kors er endt
Mig Kronen sendt
Den jeg nu har funden
Tøttrup var min Mand
I en kiærlig Ægtestand
3 Børn Gud os sendte
Gud dem alle nu bevare
Charitas mit Navn var
Glæden jeg nu hente
Farvel Børn og Mand
Jeg er udi Glædens Land

*

Livet vi har funden
Evig nu hos Gud at se
Døde Anno 1744

— — —
Denne første Artikel af flere om Familien Tøttrup paa Dueholm Kloster ved Nykøbing Mors kan jeg ikke afslutte, uden at min Hustrus Morfader, Direktør for det danske Hedeselskab, Peter Borch (død i Randers 1919), i Taknemmelighed nævnes. Han, der i mange Aar var bundet til Sygestolen, samlede — for en Del under ivrig Korrespondance med Godsejer Mansa til Søe — en stor Del af de Data og Oplysninger, som disse Artikler gengiver. Først og fremmest føler jeg dog Trang til taknemmeligt at mindes min Svigerfar, Skaberen af Morslands historiske Museum i Dueholms gamle Hovedbygning, Apoteker R. Olufsen, der pietetsfuldt og interesseret har gemt og suppleret Direk-

Et gammelt Billede af Højris.

tør Borchs Optegnelser. Desuden har jeg haft gamle Optegnelser i Hænde skrevet af Skolebestyrerinde, Frk. Dorthea Nyholm og Fru Olavia Mulvad, ligesom jeg har fundet flere Oplysninger i Villads Christensen: »Nykøbing Mors 1299—1899«. Min egen Rolle har saaledes i det væsentlige indskrænket sig til at samle, afrunde og saa vidt muligt fuldstændiggøre det allerede foreliggende Materiale — samt føre det i Pennen.

II: Kapitain Andreas Tøttrup.

En Sommerdag i 1782 standsede to unge, elegantklædte Mænd, der kom vandrende fra Sallingsund, paa Fruerled Bakke og saa ind mod Nykøbing By. De kom fra Viborg, var just blevet Studenter begge, — havde den foregaaende Dag vandret til Fods fra Viborg til Limfjorden, som de med klassisk Glæde havde hilst: »Tallatta, Tallatta!« — Om Natten havde de sovet Vandringsmandens tunge Søvn paa Pinens knasende Halmadrasser for saa i den tidlige Morgen at blive sat over med Færgen til Plagen. Med Fryd havde de genset de sorte Lynøbakkers slugtkløvede Kupler, med Jubel havde de sat Fødderne paa Fødeøens Jord. — Nu stod de paa Frueleds Bakke, paa Hjemmets Tærskel. Øjet strejfede lige det hvidkalkede Kirketaarn over Byens røde Tage, saa slog det lig en Falk ned paa Dueholms Lade for over Mønningen at tælle de tre hvide Skorstene paa Stuehusets Tegl. Røgen fra den nederste tegnede sig blaalig let mod Havens kuplede Træer: De hjemlige Kødgryder røg.

Foruden Dueholms store Bygninger og den gamle Vandmølle nede ved Enden af Alléen var der intet Hus at se udenfor Byens Port, — kun de store Herregaardsmarker: til venstre velholdte, givtige, — til højre mest Hede og Sandbakker.

Ja, Byens Port — den svære Træbom, som Tolderen omhyggeligt lukkede hver Aften og svang til Side hver Morgen! — De unge kunde ikke bare sig for at le ved Tanken om de gale Streger, de havde spillet den lille Tolder, naar de hjalp Bønderne med at »smugle«. — Holdt der saa mindsanden ikke

en Bondevogn dernede ved Bommen? Nu kunde den iltre Tolder naturligvis igen ikke blive enig med en sindigt fedtet Bonde om Bytoldens Erlæggelse.

— — —
Det var Povel Ulrich Tøttrups to Sønner, — Sønnestøtter af Ridefoged Anders Tøttrup, der i 1752 havde købt Dueholm Gods.

Andreas, 18 Aar, opkaldt efter Farfaderen, men med det bondske Anders-Navn pyntet op til finere Brug. — Ferdinand, 17 Aar.

Povel Ulrich Tøttrup havde Aaret efter Faderens Død giftet sig med Ane Helene Phister, Datter af den afdøde Sognepræst i Sejerslev, Ferdinand Jochumsen Phister og Hustru Anna Henriksdatter Kræfting. Den Sejerslevpræst havde i sin Ungdom været Informator i Norge og havde der lært sin Hustru at kende.

Det var den 29. Juli 1763, at Povel Ulrich Tøttrup og Ane Helene Phister viedes i Nykøbing Kirke. Gud ske Lov havde hans Hustru skænket ham disse to sunde Sønner, inden hun Sct. Hans Dag i 1769 døde.

(Povel Ulrichs Broder, Nicolai Frederik, havde ogsaa giftet sig — den 14. Oktober 1763 — med Eleonora Bang Meldahl. Han købte Frydsbrønd, saa han kunde have noget at gifte sig paa.)

Men alt dette tænkte de to Studenter ikke paa. De glædede sig over deres Frihed. Deres Øjne straaledede ved at se Barndomshjemmet saa nær — og ved Tanken paa Feriens og Sommerens mange Glæder.

Om Solen skinnede den Dag? — Naturligvis skinnede Solen, — naturligvis var Himlen blaa og Høet duftede, som det havde duftet for deres Farfader og Farmoder, da de i Højriis' Karet kørte til deres nye Hjem paa Dueholm næsten paa Dagen 50 Aar forinden. Hvorledes kunde det være andet, naar to Studenter vendte hjem fra Ferle og Bog til Barndomshjemmets Stuer, der var luftigt-lune og dog svale under Skyggen af Havens store Elme? — Og tilmed i gamle Dage, hvor Vej-

ret skikkede sig helt anderledes smukt end nu, — hvor Solskinnet straaledede paa Glædens Dage, medens Regn og Slud og Kulde holdt sig tilbage til Sorgens og Modgangens Stunder!

Nu maa man dog ikke forestille sig et Par Studenter med hvide Huer paa Hovedet og sligt, — ej heller et Par Hostrupske Studenter. — Det var jo i 1782, Andreas og Ferdinand Tøttrup var undsluppet Latinskolens mørke Stuer og Hørernes brutale Tyranni. De havde med et Lettelsens Suk krænget Peblingenes standssorte Tøj af sig og havde iført sig en elegant Dragt, standsmæssig for Godsejer Tøttrups to Sønner. Man maa huske, det var i Ludvig den XVI' og Marie Antoinettes sirlige Tid, hvor Moden nok var blevet noget enklere — man sværmede jo med Rousseau for det naturlige — men dog rokokogra-cios og fransk-stilfuld.

Hvorledes de var, disse to unge? — Jeg ved det sandt at sige ikke, men jeg har altid forestillet mig dem som to slanke og ranke unge Mænd. Ja, jeg kunde godt tænke mig, at de i Ungdomskaadhed her paa Fruerled Bakke havde trukket deres Paradekaarder, hvis Klinger for en Sikkerheds Skyld var hærdet til Duel, og var begyndt at fægte med hinanden saa Staalet slog Gnister blot for Morskab og i Glæde. — Men jeg har ogsaa tænkt mig dem diskuterende — med Spøg og Skæmt og dødelig Alvor, saaledes som det anstaar sig 17—18-aarige Studenter, i hvad Tid de end lever. Jeg har hørt deres Stemmer, hvor franske Vendinger gjorde Sproget elegant, og tyske Gloser satte grov Trumf paa. Jeg har hørt deres Stemmer blandes, — hørt Andreas forsvare Rousseaus Ideer med Enthusiasme og ungdommelig Fyrighed, hørt ham begejstret citere Klopstock og Ewald, medens Ferdinand med spids Ironi riposterede ud af Voltaires Verdensmandsviden.

Men alt dette er dog kun Drøm og Digt, — alt dette er kun et for-gæves Forsøg paa at faa de for-længst døde til at staa frem af

Glemslen og aabenbare noget af deres Liv.

Nok er det, Andreas, den ældste, som skulde arve Gaarden, men som havde god Tid, da Faderen havde Udsigt til i mange Aar endnu at kunne klare dens Drift selv, — Andreas kom paa Officersakademiet, blev 1789 Regiments-Kvartermester ved det fynske Infanteriregiment, og gik senere til det oldenborgske Regiment, hvorfra han — da han overtog Dueholm — tog sin Afsked som karakteriseret Kaptajn.

Forinden havde den flotte Officer i Kronprins Frederiks farvestraalende Uniform mødt sin Skæbne. I Rendsborg forelskede han sig i den purunge Frederikke Charlotte Erlandsen, en Datter af Kaptajn Erlandsen, der dengang laa i Rendsborg som Medlem af Kanalkommissionen. Kaptajn Erlandsens Hustru var af Huset Frijsenborg, født Buchwald. — Og hun — ja, hvorledes skulde hun kunne staa for den flotte unge Regiments-Kvartermester, — tilmed da han ikke blot havde en Herregaard i Ryggen, men et ærligt og dygtigt Sind under Uniformschakoten.

De blev viede — vistnok i 1797 — og drog samme Aar ind som Ejere paa Dueholm efter Povel Ulrich Tøttrups Død.

Ferdinand Tøttrup laa ved Universitetet og tog, samme Aar som den ældre Broder blev Regiments-Kvartermester, juridisk Eksamen med laudabilis, hvorefter en straalende, om end noget bugtet Embedsmandskarriere begyndte.

III: Tante Thea beretter.

Indtil 1840 sad Kaptajn Tøttrup som Ejer af Dueholm Kloster, de sidste 5 Aar som Enkemand. Han drev Gaarden godt, var selv en flit-tig Mand, som man — naar han ikke var paa Inspektion i Marken — oftest kunde finde i Kontoret i venstre Fløj (nu nedrevet, men svarende til det Hus, der endnu ligger som højre Fløj af Hovedbygningen). — De, som vilde have Fruen i Tale, maatte søge hende ad Køkkenvejen.

Og disse to Mennesker skabte et smukt Hjem, hvor der herskede en for Tiden usædvanlig Luksus i Møbler og Udstyr, — hvor Bøger læstes, — hvor Konversationen spillede op med Lune og kvikke Citater, — hvor Anstand og gammeldags Takt herskede uden dog at gøre Hjemmet stift og kedeligt.

Men bedre at overlade Ordet til »Tante Thea«, til mangeaarig Skolebestyrerinde i Nykøbing, Frøken Thea Nyholm, der som gammel Dame engang omkring 1910 nedskrev nogle Erindringer om Dueholm paa Kaptajn Tøttrups Tid. Ikke mindre end tre Gange har hun prøvet at nedskrive, hvad hun vilde have frem. De tre Nedskrifter er her sammenarbejdede, men iøvrigt er det Tante Thea selv, der taler i det følgende, medens egne Sidebemærkninger gives i Parenteserne:

— De, som nu se Dueholm, kan neppe tænke sig Dueholm paa den Tid, her tales om. Da der ingen Huse var bygget paa den Iord, som tilhørte Dueholm — hverken Vesterbro eller alle de andre spredte Bygninger — var man paa Landet, saa snart man traadte ud af Byen, og det gjorde man, naar man gik udenfor den Bom, som Toldbetjenten hver Aften lod gaa ned og om Morgen en op.

Byens og Klosterets Grænse stødte sammen, der hvor Branddirektør Sørensens Gaard ligger. Den blev bygget i Begyndelsen af 40. af Ejeren af Dueholm, Kapitajn Tøttrups Søn. Ved Siden af dette — henad Byen til — var der et lille Hus, hvor Tolden skulde erlægges af alt, hvad Landboerne førte med ind i Byen for at sælge. Derfor var der ogsaa meget smaat Smugleri, baade for Alvor og — ofte af unge Mennesker — for at gøre Løjer med Toldbetjenten.

Hvor Branddirektør Sørensens Gaard nu ligger, laa der i Kapitajn Tøttrups Tid en gammel, forfalden Vandmølle, som tilhørte Dueholm. Den brugtes ikke i de senere Aar, men laa ret romantisk ved den bruisende Aa, hvor Vandet fra Dueholm Gaard (Aaen gik dengang ind under

Dueholm Hovedbygning og fortsatte ned gennem Gaarden under to Broer) og Have gennem Sluserne førtes over de gamle Møllehjul og frembragte stærk Støj, som kunde høres, naar man kom til Vesteraa, som da var en smuk bred Aa med klart Vand. Modsat havde Kapitajn Tøttrup paa Engerne plantet Bøgetræer, som da var sjældne, maaske de eneste i Byen.

Den gamle, sammensunkne Vandmølle var omgivet af en Have, hvor den gamle Markmøller færdedes, krumbøjet, klædt i Knæbenklæder og Skindtrøje. Hyldetræerne blomstrede paa Skrænten, og deres Grene hang ud over Aaen. Vandets bestandige Brusen gennem Sluserne og omkring de gamle Møllehjul gav Stedet en vis Højtidelighed og Alvor, som paa den Tid endnu omgav det gamle Kloster.

Møllerens Kone var en yndet Vævekone for Husmødrene i Byen, og hun lavede forskellige Slags Tøjer.

Senere udtørrede Kapitajn Tøttrup Mølledammen og anlagde ved Forvalter Kruses Hjælp — (eller rettere: hans Frue anlagde ved Forvalter Kruses Hjælp) — en smuk Have der, men Anlægget blev ødelagt ved Højvande 1839, da Vandfloden hærgede Limfjordsbyerne og gjorde megen Skade. Ogsaa her i Byen, hvor Broen over Vesteraa sank heft sammen, Møllen og Husene med.

Da den omtalte Vandmølle nedlagdes og Dammen udtørredes, fortælles der, at Kapitainen lod Kirkegaarden (den gamle, nedlagte Klosterkirkegaard) jevne og Jorden derfra fylde ned i Dammen. Derved er de maaske kommet Gravene for nær. Der fortælles saaledes, at Kapitajn Tøttrup fra den Tid af aldrig turde gaa ene om Aftenen over Gaarden eller ud af Porten. Særlig den højre Side af Porten, naar man kom fra Gaarden, skal have været slem at passere. Jeg har rigtignok ofte gaaet den Vej i Mulm og Mørke.

— — —

Tante Thea var en nøgtern, robust Karakter. Det fortælles saale-

Det gamle Dueholm.

des, at da hun højt op i 90-erne laa paa sit Dødsleje og fantaserede om de hundrede Skud, som skulde afskydes, naar hun fyldte 100 Aar — at da vaagnede hun op og — endnu med noget af den Dragonrøst, hvormed hun havde styret sine Skoledisciple — raabte ind til Sygeplejersken i Stuen: »Er jeg død« — »Nej, vist ikke, Frøken Nyholm, svarede Sygeplejersken overbærende, De har blot blundet lidt!«

»Saa giv mig en Kop The og en Krydder!«

* * *

Paa Dueholm Marker var der hverken Gaard, Hus eller Mølle, kun ude paa Spidsen af Refshammer var der to smaa Huse, byggede af Peder Toft og Anders Nielsen, to Mænd som ved Vesterhavets Gjennembrud til Limfjorden i Februar 1825, da Agger Kanal dannedes, vare blevne husvilde, og nu af Kapitain Tøttrup, Dueholms daværende Ejer, erholdt Tilladelse til at bosætte sig som Fiskere paa Refshammer. Kapitain Tøttrup holdt meget af de fremmede Mænd, som endogsaa kunde hjælpe med Arbejdet i Skrivestuen.

En lille Vejrmølle tilhørte Dueholm og malede for Byen. Den laa paa den venstre Side af Landevejen (naar man kom fra Sallingsund). Den var lille, og da den brændte, flyttedes den over til det Sted, hvor den nu er. Ogsaa den Mølle er senere nedbrændt og igjen bygget op.

Paa Kapitain Tøttrups Tid gik den samme Vej som nu til Gaarden. Porten, man kom til, var som Regel altid lukket, men der var en lille Laage deri, man kunde komme ind ad.

Gik man imidlertid udenom Gaarden til der, hvor nu Mejerigaarden er, kom man til den gamle Klosterkirkegaard, hvor røde Murbrokker endnu viste Stedet, hvor det gamle Kapel havde staaet. Kirkegaarden var groet med Græs og ganske forsoemt. Det var denne Kirkegaard, Kapitain Tøttrup lod jævne for at bruge Jord og Murbrokker ved Opfyldning af den gamle Mølle-dam. Han skal have fortrudt det (om det var Spøgeriet, der fremkaldte denne

Fortrydelse, fortæller Tante Thea ikke), og senere i hans Tid blev Kirkegaarden fredet, bevokset med Græs og omhegnet af et Stakit.

Gik man derimod gennem den lille Laage i den store, mørkerøde Ladeport, kom man til en Gitterport, som førte ud i Gaarden. Og saa laa hele det store, hvide, solbeskinnede Hus med sit pyntelige Udseende, den store, mægtige Gadedør af Egetræ, de mange Fag smaa Skydevinduer, alt i god Stand, foran een. Det gjorde et stærkt Indtryk, især i de unge Aar. — (Morsomt er det, at Bygningen for Tante Theas Erindring aabenbart altid viste sig i Solskin, saaledes som Barndoms-erindringer oftest gør det.)

Jeg husker tydeligt, da jeg var Barn og undertiden med mine Forældre kom derop om Søndagen, og vi blev modtagne af Herren og Fruen, hvor jeg syntes, det var noget stort.

Trappen var en anden end den nuværende, ganske lige, med tre-fire Trin. (Efter Tante Theas Tid har Trappen haft to forskellige Former. Paa Tante Theas Tid var den en tresidet Granittrappe, saa blev den en lige Trappe med de store, grimme Cementvanger, som ses paa Billedet, og endelig fik den sit nuværende Udseende, skabt af Apoteker Olufsen i Forsøg paa at genskabe det gamle.)

Værelserne var omtrent de samme, som de senere Ejere har beboet, men der var Bjelkeloft malet med stærk Farve og smaa Hjørner eller Knæer til Siderne. Der var Salen (den nuværende Oldsags-samling) samt to Gæsteværelser (Værelserne indenfor den nuværende Oldsags-samling), hvorom de gamle Sagn og Historier drejer sig. (Disse tre Værelser laa jo ogsaa i den egentlige gamle Fløj, den fra Kloster-tiden, hvorimod den anden Halvdel af Huset stammer fra Renaissance-tiden).

Værelserne var ikke saa elegante som nu, men dog af stor Elegance mod de andre Herregaarde paa den Tid. I Salen stod en Kanapé be-trukket med Hestehaar og foran

denne et temmeligt stort Divanbord med nogle Vaser og fine Ting. Tolv Stole, ligeledes betrukket med Hestehaar, stod stillede ved Væggen. Der var desuden to Kommoder samt Skabe i Hjørnerne. Under Loftet en gammeldags Glaslysekrone. Hvide Kappegardiner for Vinduerne med lange smalle ved Siderne. Spejle, dog smaa (som de to gamle Pillespejle, der nu hænger i Museets Forgang) mellem Vinduerne og Skilderier paa Væggene.

Kapitainen og Fruen var et Par statelige Folk. Han havde lært hende at kende i Rendsborg, da han laa der i Garnison. Hun var født Erlandsen, af Erkebiskop Erlandsens Slægt, altsaa stammede hun fra Skjalm Hvide, og man kunde ogsaa godt tænke sig hende lig Fru Inger i Ingemanns »Valdemar den Store«. Hun var en godgjørende Dame vide omkring, meget arbejdsom og flittig. Dueholm smukke Have, som laa her ud af Byen til, begrænset af den frodige Eng og Aaen, har hun til Dels anlagt. De første Bøgetræer der stode paa Skællet mellem Haven og Engen, har hun plantet. Jordbær, Asparges indførte hun ogsaa; flere sjældne Træer og Planter ligeledes.

Ved Arbejdet med Haven havde Fru Tøttrup stor Hjælp af Gaardens Forvalter, Hr. Kruse, der var lidt af alt. Landmand og Skriver, begge Dele paa Dueholm, Maler, Gartner, Kavalier og Skjønaand. Nede i Byen, hvor han kom meget og var velset, kunde han klippe Silhouetter, male, skrive Vers, gjøre mange Kunster og var — som sagt — lidt af alt. Naar jeg mindes ham, er det altid reciterende Smaastumper af Wessel, Holberg, P. A. Heiberg, Baggesen — ogsaa Blicher. — Senere kom han til Fur og begyndte Plantninger derovre i Bakkerne. De lykkedes og gav Bønderne paa Øen Lyst til det samme.

— — —

Saaledes fortæller den gamle Skolebestyrerinde i sine skriftlige Efterladenskaber om Dueholm i 1830-erne. Man faar Indtryk af et ret

Herskabshjem, af Kapitainen og Fruen som dygtige Mennesker, der har forvaltet deres Arv godt og flittigt søgt at forbedre den.

Man faar ogsaa et lille Indtryk af Nykøbing Bys selskabelige Liv, naar den velsete Forvalter Kruse, med et Bon-mot af Wessel eller Holberg paa Læben, traadte ind i Borgerhjemmet, — naar han klippede Silhouetter af de nydelige Borgerdøtre eller malede romantiske Billeder af Hyldetræerne ved den gamle Vandmølle til Ophængning paa Købmændenes Stuevæge.

Eller naar Lægen i Nykøbing, Joachim Severin Nyholm (død 1834), med sin Hustru og lille Datter kom paa Besøg ude paa Dueholm, — naar Husfruen gik dem i Møde, smuk og rank som Fru Inge i »Valdemar den Store«, saa den lille Pige endnu som gammel mindes det som noget stort.

Samme Doktor Nyholm var iøvrigt en lystig og fornøjelig Selskabsmand, velset ikke alene hos Kapitain Tøttrups paa Dueholm, men ogsaa rundt om paa Øens andre Herregaarde.

En morsom Anekdote er bevaret om ham. En Aften sad han og Huslæreren og pokulerede ude paa Herregaarden Nandrup. Da Humøret steg, skulde Huslæreren prøve sig i den yndede Spøg: at skrive et komisk Gravvers over een af de tilstedeværende. Man kender saadanne Gravvers fra Wessels om Ove Gierløv Meyer, der begik Sottiser, eller om Løjtnant Stabel, der ligger miserabel med sin Snabel i Vejret. — Den Nandruphuslærer skulde da prøve sit Vid paa Nykøbingdoktoren. Det blev til følgende Gravskrift:

Her i Jordens sorte Gjemme
Hviler nu vor Æskulap,
Indtil Gud med Almagts Stemme
Raaber: Kom nu ud, din Flab,
Her er Listen paa de Døde
Du i Livet slog ihjel.
Nu for egen Skyld og Brøde
Pines, plages skal din Sjal.
Rejs saa ud i Helveds Ørk,
Du har levet som en Tyrk.

IV:

Landsdommer Ferdinand Tøttrup.

Tante Thea huskede ogsaa, at hendes Fader — en Aften, da hun var en lille Pige paa 6 Aar — blev kaldt til Dueholm. Da han kom hjem, var han »meget faamælt« og vilde intet andet sige, end at Landsdommeren var død.

Det var Kaptajn Andreas Tøttrups Broder, Ferdinand, der var død, den 5. Maj 1825.

Folk snakkede meget om dette »mystiske Dødsfald«, og man ymtede om, at Landsdommeren havde taget sig selv af Dage. Man ymtede ogsaa om, at det var for at slaa denne Folkesnak ned, at Kaptajn Tøttrup holdt sin Broders Begravelse med »en uhyre Pragt, næsten kongelig«. — Naturligvis gav det end yderligere Stof til Sladderer, at Ferdinand Tøttrup var blevet suspenderet fra Embedet i Viborg paa Grund af Underslæb.

Det var dog ikke første Gang, Landsdommeren var Midtpunkt i en Skandale. Man havde talt om hans store Ekstravagancer, hans flotte, overdaadige Liv, der var Skyld i, at han tog af de Kasser, han havde under sig. Broderen, Kaptajn Tøttrup, maatte mange Gange dække et Underskud, for at Skandalen ikke skulde blive fuldstændig.

Man havde ogsaa talt om hans Ægteskaber, — især gik Sladderer maaske om hans tredie Kone, og naar man nu reder Forholdene ud ved Studium af Kirkebøger o. l., kan man jo ogsaa godt synes, at Sladderer ikke har været helt ubegrundet. —

Ferdinand Tøttrup var født paa Dueholm i Begyndelsen af Aaret 1765. Som allerede fortalt blev han Student samtidigt med sin ældre Broder i 1782 og juridisk Kandidat i Revolutionsaaret 1789.

Allerede to Aar efter udnævntes han til Vicelandsdommer i Lolland-Falster, i 1794 til Landsdommer. 1800—10 kom hertil Herredsfogedembedet i Lolland søndre Herred, 1800—03 tillige Byfogedembedet i Nakskov.

Efter at hans første Hustru i No-

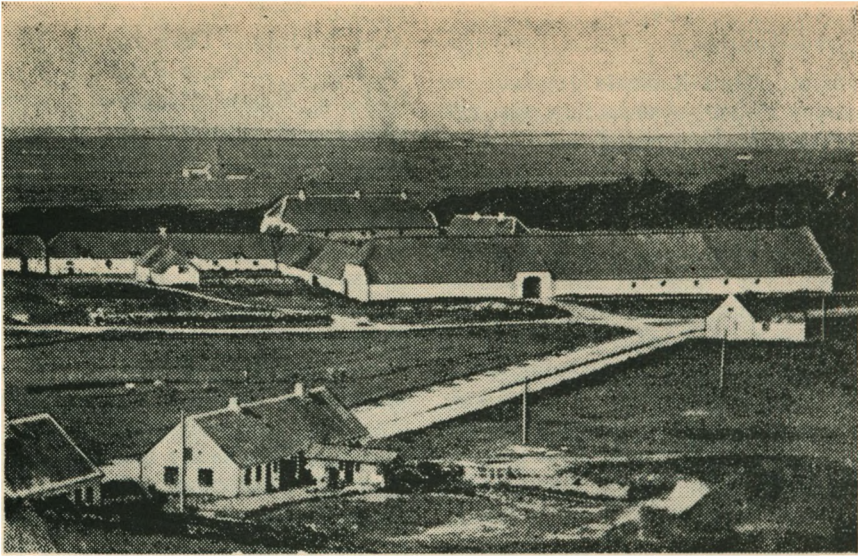
vember 1802 var død efter kun 7 Aars Ægteskab (hun var en Datter af Oberst Thomas Frederik Wichfeld til Engestoftegaard), viedes højædle og velbaarne Hr. Assessor og Landsdommer Ferdinand Tøttrup til velbyrdige Jomfru Karen Hincheldej, Datter af Justitsraadens til Ourupgaard, den 29. Juli 1803.

Landsdommeren har aabenbart haft sin Gang hos — eller i hvert Fald selskabelig Omgang med de lolland-falsterske Herremænd.

Forinden dette andet Bryllup maatte den højædle og velbaarne Landsdommer skifte med sine Børn af første Ægteskab (en Dreng og en Pige), og dette Skifte viser, at Landsdommeren paa den Tid ikke behøvede at tage af Kasserne, men ogsaa, at han let kunde vende sig til et ekstravagant Liv. (Iøvrigt havde han i 1797 solgt sin Arvepart i Dueholm for 30,000 Rdl. til Broderen Andreas). Boets Nettobeholdning udgjorde den smukke Sum af 20,000 Rdl. Heraf fik Landsdommeren Halvdelen, Sønnen 6666 Rdl. 4 Sk. og Datteren 3333 Rdl. og 2 Sk. — Som Værge for de umyndige Børn mødte paa Anfordring den afdøde Hustrus Fætter og Svoger, Sognepræst til Vaabensted Poul Wichfeld.

Ogsaa hans anden Hustru fødte ham flere Børn, men Ægteskabet blev ikke lykkeligt. — I 1810 flyttede Landsdommeren til København og praktiserede privat, — hvorfor melder Historien ikke noget om, men man har Lov at gisne. Et Par Aar efter — engang imellem 1812 og 1816 — bliver Ægtefællerne (hvis Peter Borchs Antagelse holder Stik) skilte, og Fru Karen Tøttrup, født Hincheldej, blev optaget i det Harboeske Fruekloster i København, hvor hun døde som Conventualinde i 1870.

Var Landsdommerens formodede tredje Hustru Skyld i denne Skilsmisse? Og hvem var egentlig denne tredie Hustru, denne Ketty fra Tokkekiøb? — En inferior Person, der havde bedaaet den halvt-hundredaarige Levemand og Elegantier? Ja, derom maa man have

Dueholm i Midten af det 19. Aarhundrede.

gisnet baade i Nykøbing og i Viborg, hvortil han i 1815 var kommet som Herredsfoged og Skriver i Middelsom og Sønderlyng Herred, fra 1817 med Titel af virkelig Etatsraad, men alligevel en Stilling noget mere beskeden end den løjlandske.

Man snakkede, og man sladrede livligt, — og om Sandheden kan vi andre ogsaa kun gisne.

Om Etatsraaden er viet til Ketty, er ikke blevet opsporet, eller om Ketty — i Modstrid med Peter Borchs Formodning — er identisk med Karen Hincheldej, men den 2. August 1816 fandt en dobbelt Højtidelighed Sted i Bloustrød Kirke i Nordsjælland, idet Herredsfoged i Sønderlyng og Medelsom Herreder i Viborg Stift, Hr. Assessor Ferdinand Tøttrup og Fru Ketty Tøttrup af Tokkekiøb fremstiller deres Søn, Evardt Tøttrup, der var født 2. Marts 1814 og hjemmedøbt i Holmens Sogn 2. April 14, — og holder deres anden Søn, Karl Emil Tøttrup, født 22. Juni 1816 over Daaben.

Besyderligt er det, at Herredsfogeden i Viborg rejser til Bloustrød for at lade sine Drengene henholdsvis fremstille og døbe. Besyderligt er det, at hans Hustru benævnes »af Tokkekiøb«. Besyderligt, at den ældste Dreng først

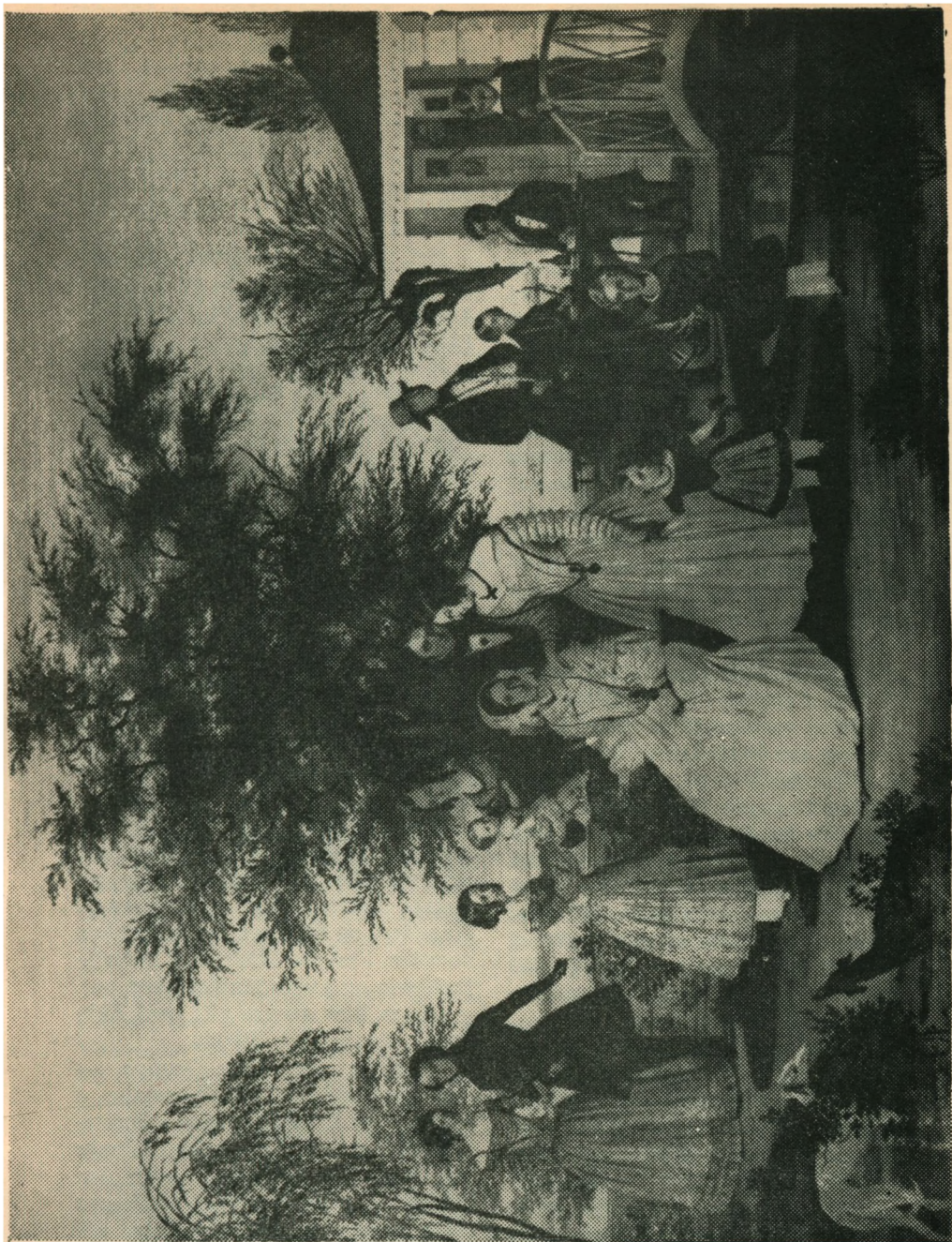
fremstilles i Kirken to Aar efter Daaben, — besynderligt, at begge Drengene faar Navnet Tøttrup (ikke Tøttrup), og besynderligt endelig de ret jævne og lidet prunkende Faddere til Hr. Assessorens Børn:

Fru Tøttrup bar selv den ældste Dreng, medens Tjenestekarl Peder Christensen af Tokkekiøb og Husmand Jørgen Larsen ibid. var Faddere.

Jordemoderen, Madam Ljunge, paa Usserød Værk bar den yngste Dreng, medens Karen Sørensdatte holdt Huen og de to ovennævnte Mænd fra Tokkekiøb ogsaa var Faddere til denne Dreng.

Det ligger nær at antage, hvis en 3. Hustru har eksisteret, at den ældste Dreng er født før Ægteskabet — og Sladderer har da gaaet om denne Ketty fra Tokkekiøb og om dette Barn og om denne skandaløse Skilsmisse.

Det var et bevæget Liv, der afsluttedes paa en bevæget Maade hin Majdag 1825. — Begravelsen var næsten symbolsk: Prunkende flot, næsten kongeligt — for Broderens Penge — medens Folk sladrede i Krogene, blev den virkelige Etatsraad, Landsdommer Ferdinand Tøttrup med de mange upaaklagede og paaklagede Underslæb stedet til Hvile paa Nykøbing Kirkegaard.

**Rademachers Billede af Familien Tøttrup
i Dueholms Have 1843.**

1) Fru Tøttrup — 2) Fru Olavia Mulvad —
3) Proprietær Mulvad, Rolstrup — 4) Flora
Tøttrup — 5) Poul Ulrich Ernst Tøttrup —
6) Thorvald Tøttrup — 7) Godsejer Voetmann,
Frydsbrønd — 8) Prokurator Kaludan — 9)
Harald Tøttrup — 10) Ferdinand Tøttrup —
11) Fru Andrea Voetmann og hendes Datter
— 12) Thora Tøttrup — 13) Frederikke Tøt-
trup — 14) Forpagter Møller, Aagaardsholm.

V: Poul Ulrich Ernst Tøttrup.

Det var i Sommeren 1841.

Den kørende Post havde blæst sit fineste Stykke paa Hornet, idet han drejede ind paa Dueholm Gaardsplads. Festligt straaede hans røde og blaa Dragt — næsten som Fanfaren fra hans Posthorn, da Hjulene skramlede over den toppe-de Brolægning hen foran Indgangen til Skriverstuen i den venstre Fløj.

Og ned over den brede Hoved-trappe duvede lyse Krinolinekjoler — dansede Husets unge Døtre med trippende Ben i Mammelukkerne under de vajende Skørter — muntert balancerende hen over Gaardens Pebernøddesten — kviddrende og leende.

Posten var længe ventet. Han havde endelig fin Post med til Herskabet, Pakker med Kjoler helt oppe fra det franske. —

Ja, saadan var det: Husets Damer skulde have Kjoler fra selve Modens Centrum, fra Paris! — thi en Maler var bestilt at male Familien, og saa kunde man da ikke let blive for fin. —

Herskabet paa Dueholm sad ogsaa i saa solid Velstand, at de kunde tillade sig dette og mere til. Poul Ulrich Ernst Tøttrup, Kapitain Tøttrups eneste Barn, der først havde ejet Frydsbrønd, havde et Par Aar før Faderens Død i 1840 overtaget Dueholm som eneste Arving.

Aa, det var en Stads, da Damerne kom i de fine, franske Dragter og fik alle deres Smykker paa. Hvilken Venden sig og Drejen sig foran Pillespejlene inde i Salen — hvilken Henrykkelse og Jubel — vel især hos de unge Piger, der havde deres Kæreste eller deres Hjertes Haab at spejle deres Skønhed og fine Stads i, — men dog ikke mindre hos Tante Thea, der nu var en gammel Pige paa henimod de 30, og som fik Lov til at se paa, at Hr. Rademacher malede Familien i Dueholm Have, — og som saa derpaa uden Fortrydelse og Misundelse, altfor nøgtern og usentimental til at regne sig selv for Askepot.

— — —

Billedet blev malet, og Billedet gengav en Godsejerfamilie i Gaardens Have i den borgerlige Christian den Ottendes lykkelige, solidt velhavende Dage, da tryk borgerlig Kultur af en vis æstetisk og romantisk Farve blomstrede: Biedermeier-ernes lidt flistrøse, men saa yndefulde Krinolinekultur.

Det var jo Louis-Philip, der gav Tonen an i Europa, — og Kjolerne var kommet fra selve Borgerkongens Hovedstad! —

Midt i Billedet troner Husmoderen, Familiens naturlige Centrum, den 40-aarige Fru Charlotte Marie Tøttrup, født Bruun, i lyserød, næsten hvid Silkekjole, hvorpaa den tunge Guldlænke og den store Guldbroche gløder, med Fruehue over det mørke Haar, indrammede det smalle, raceprægede, følsomt-intelligente Ansigt (1).

Ved Moderens venstre Side den 20-aarige Datter, Frk. Olavia Tøttrup (2) og hendes Kæreste, Proprietær Mulvad paa Rolstrup (3), senere Sparekassedirektør i Nykøbing Mors. (Hun døde 1860, han 1876).

Olavia Tøttrup, der har en lys, klarblaa Kjole paa og moderne Haarsmykke om Halsen, har sin yngste Søster, den lille Flora i Haanden, og Flora er saa fin, at hun strutter, i lakrød Kjole med Blondeforklæde og hvide Mamelukker (4). — Flora blev senere gift med Købmand Lindholm i Viborg.

Til højre for denne Gruppe — med sølvbeslagen Merskumspibe i højre Haand, med venstre i Bukselommen, saa Kjolen holdes tilbage fra den svagt rosa Vest over den fyldige Godsejermave, spadserer selve Ejeren af Dueholm, den 43-aarige Poul Ulrich Ernst Tøttrup, udmærket fremfor de andre Herrer ikke blot ved store, buskede Bakkenbarter, hvor de yngre maa nøjes med noget mindre kraftige Prydelser, men ogsaa ved at bære Hat paa Hovedet (5).

Længere til højre i Billedet — i sort Tøj med gul Silkevest — sidder Godsejer Tøttrups Søn, den 18-aarige Thorvald (6), der senere blev

gift med Rikke (Frederikke Ferdinandine) Steenberg, Datter af Købmand, Agent Busch Steenberg paa Torvet i Nykøbing Mors, — i den gamle, gule Købmandsgaard, der for faa Aar siden maatte vige Pladsen for Sparekassens nye Bygning. — Thorvald blev senere Ejer af Gaarden Karmark i Nørreaadalen og døde 1912.

Thorvald sidder ved Kaffen og Likøren og faar sig en hyggelig Pipe Tobak sammen med sin Svoger, Godsejer Voetmann til Frydsbrønd, der lapser sig med sortstribede, grønne Pantalons (7), og bag dem — inde bag Ruden i den lille, tegltækte Pavillon — skimtes Profilen af Gaardens ikke særligt afholdte Huslærer, Prokurator Kaludan (8).

Paa Broen fisker den 11-aarige Harald Tøttrup i fint graablaa Tøj (9). Han blev senere Skatteopkræver i Aarhus. Foran Dammen staar den 4-aarige Ferdinand i mørkegrøn Busserone (10), stolt, med sit Skib i Favn. Hans Livsskude skulde ellers ikke gaa saa flot en Kurs. Han blev gift med Proprietær Reinholdts Datter fra Mudsted, men maatte efter at have ejet forskellige Gaarde, bl. a. Kaalund-Østergaard, give op. Han blev derefter Postbud i Skive, — hvilket selvsagt ikke siges hverken til Forklejnelse af Postbudenes Stand eller af Skive By.

Bag Moderen staar hendes ældste Datter, den 21-aarige Fru Andrea Voetmann fra Frydsbrønd (11) med sin førstefødte, Charlotte Marie, paa Armen. Fru Voetmann er i sort Kjole med blaadt Forklæde, tunge røde Koraldraaber i Ørerne og rødt Koralsmykke om Halsen, — men svaelig ser hun ud. Hun døde da ogsaa allerede i Januar 1845, kun 25 Aar gammel, efter at have født endnu et Barn. — Godsejer Voetmann levede til 1875.

I gammelrose Kjole, — som en yndig Kontrast til den sortklædte Fru Andrea — rækker den knapt voksne, 12-aarige Thora ud efter den lille Charlotte Marie (12). Hun er endnu saa meget Barn, at hendes Kjole ikke er blevet helt lang end-

nu, Mamelukkerne ses, — men Kjolen er dog Krinoline — og hendes forlovede Søster er da ikke mere end 15!

Thoras ældste Søster, Olavia Mulvad, skrev i 1845 — da Thora altsaa var 18 Aar — et lille Familie-register, hvori det hedder: »Thorvald ugift, men forlovet med Rikke Steenberg, — Thora, ugift, men med bedste Haab«.

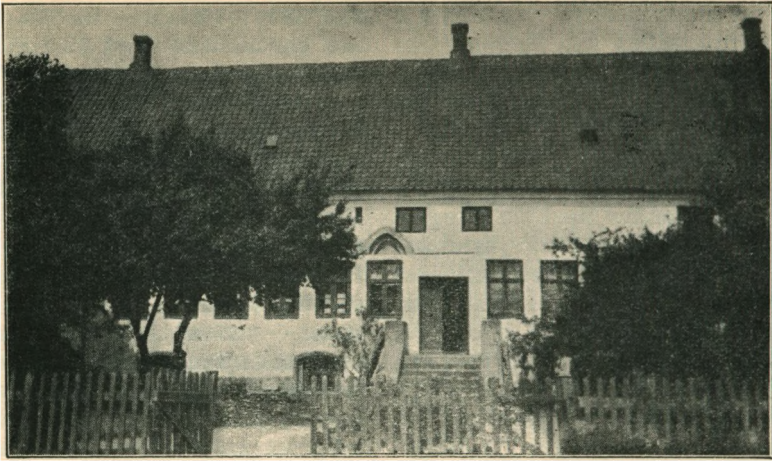
»Thora ugift, men med bedste Haab!« — Ak ja, i Ungdommens Skærsommer er Haabet lyst — er Haabet det bedste — tilmed naar en strunk Officer er Haabets Genstand. — Hun blev da ogsaa gift med sin Løjtnant — senere Kaptajn Grüner —, men døde i København kun 26 Aar gammel efter at have bragt en dødfødt Datter til Verden. — Kaptajn Grüner, der senere blev gift med en Datter af Kaptajn Armisen, faldt ved Stormen paa Dybbøl den 18. April 1864. Hans Portræt findes i »Illustreret Tidende« for 17. Juli 1864.

Og lidt for sig selv — tilbage-trukket i Havens Gang — sværmer den forlovede Frederikke (13) — der i denne Sommer gaar i sit sejstønde Aar — med sin Kæreste, Forpagter Møller paa Aagaards-holm (14). — Man gætter sikkert ikke Fejl, naar man tror, at den purunge Skønjumfru paa sejsten i den smaablomstrede, lysegule Kjole, med Haarsmykke om den fine Ungpige-hals, har staaet som selve Skærsommerens Fe for den forelskede Forpagter, — — men hvilken flot, gentil Forpagter har Rikke ikke ogsaa faaet — i fin Figurfrakke, med fagert Haar og nyskelige Bakkenbarter.

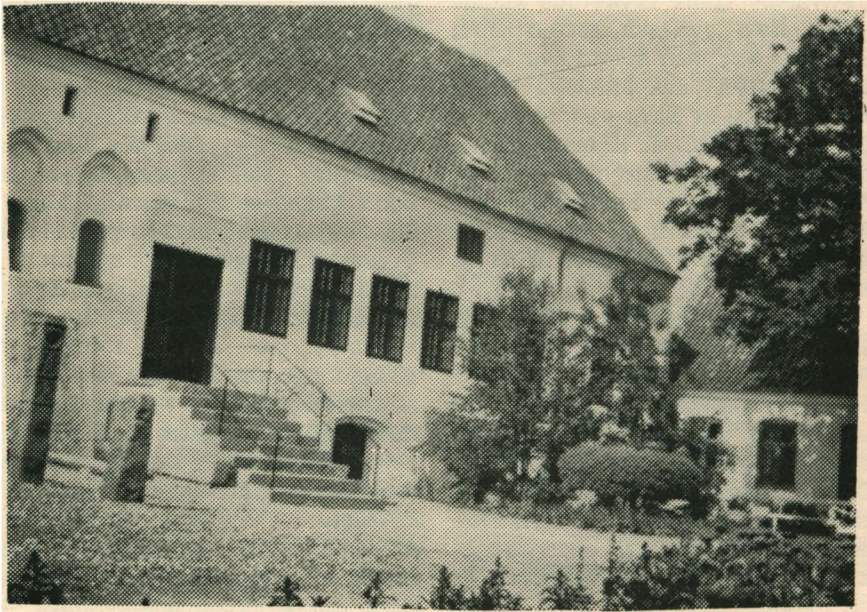
Og bag dem — og bag Bøgen, plantet af den stolte Kapitaainsfrue, »Erkebiskop Erlandsens Ætling« — Fjorden, den skønne Limfjord i sommerlig Dis.

Og alle Fremtidens Sorger og Bekymringer eksisterede ikke i 1841. Det er kun os, der er saa altfor bagkloge og ved saa altfor meget.

Nej, hin Sommer i Haven, da Hr. Rademacher malede dem, da var det en lykkelig Familie, en frodigere, —

Dueholm. — Trappen med Cementvangerne.

Dueholm. — Trappen, som den ser ud nu.

— de sidste Tøttrup'er paa Dueholm Gaard.

Allerede fire Aar efter — i 1845 — var alt i Opløsning.

Fru Charlotte Marie Tøttrup var død i 1844. Hendes ældste Datter, Fru Andrea Voetmann, i Januar 1845. Noget af Gaarden var ødet op ved Godsejer Tøttrups flotte Selskaber og store Spillelidenskab, selvom Godsejeren stadigt var en Mand paa godt 100,000 Rdl. — Og endelig, den 25. August 1845, solgte Poul Ulrich Ernst Tøttrup Dueholm til Agent N. Nyholm for at skaffe Penge til det Skifte med sine Børn, som hans forestaaende andet Ægteskab med den 21-aarige Lærerinde i Tødsø Præstegaard, Mariane Elisabeth Engel, tvang ham til. — Thorvald fortalte altid, at hans eneste Arv fra Dueholm var Maleriet fra 1841, som i sin prunkende Gulddramme blev smidt op bag i Vognen til ham, da han kørte af Gaarde. — Den nye Fru Tøttrup vilde vel ikke have sin Forgænger i Embedet hængende paa sin Væg. — Men nogle Penge var der, dog til Børnene, og noget reddede Godsejer Tøttrup ogsaa til sig selv, siden han kunde købe Edelsborg i Skanderup Sogn. Sønerne fik i Mødrenearv hver 10,000 Rdl. Her bosatte den 47-aarige Mand sig da med sin purunge Hustru. Det var i 1846.

Og Krøniken om Tøttrupperne paa Dueholm, der havde været fra dengang, da Poul Ulrich Ernst Tøttrups Oldefader ved sin Hustru Charitas' Side i 1732 flyttede ind paa Hovedbygningen som Forpagterfolk, — Krøniken om Tøttrupperne paa Dueholm munder ud i en tør Købekontrakt, der opregner dens Jorder til 800 Tdr. Land Mark, dens Hartkorn til 231 Tdr. 0 S. 2 Fk. 1⁵/₁₀ Alb. Bøndergods, samt 5 Tdr. 6 Sk. 3 Fk. Mølleskyld. Desuden nævner Kontrakten, at Elsø, Erslev, Tødsø og Alsted Kongetiende hørte til Gaarden og fulgte med i Købet. Endelig en Teglovn, en Vindmølle, der dog lige var nedbrændt, m. m. Derimod forbeholdt Godsejer Tøttrup sig 3 Heste, 4 Sæt Seletøj og

4 Vogne. Købesummen var 160,000 Rdl., hvoraf kontant skulde udbetales 50,000 Rdl. og for Besætningen og Inventaret 5000 Rdl.

— — —

Dog: — Tøttruppernes Dueholms-saga fik et sørgmuntret Efterspil i København. —

Udenfor en Gadedør i det gamle København kunde man undertiden i Aarene før Aarhundredskiftet se københavnske Antikvitetshandlere i ivrig Disput. De skændtes om, hvem der skulde have Lov til den Dag først at komme ind til Fru Mariane Tøttrup og plukke hende for endnu et Stykke af det gamle Arvegods fra Dueholm.

Da hendes Mand — Poul Ulrich Ernst Tøttrup — i November 1862 var død paa Edelsborg og begravet paa Skanderup Kirkegaard, havde hun maattet sælge Gaarden og var med sin eneste Datter, Margarita, flyttet til København, hvor hun boede til sin Død paa et Sygehjem den 3. Maj 1907 — 72 Aar efter sit Bryllup med Poul Ulrich Ernst Tøttrup, i sin Enkestands femogfyrrtyvende Aar.

I København kunde hendes Penge nok faa Ben at gaa paa, og snart maatte hun skaffe sig Indtægter. Hun greb da til det fortvivlede at sælge ud af de mange Ting, som hun havde faaet med sig fra Edelsborg, — og som hendes Mand havde ført til Edelsborg fra det gamle Hjem paa Dueholm — en blankpoleret Mahognisekretær eller en hestehaarsbetrukken Christian den Ottendes Stol, eller dejligt Sèrvre-Porcelain, et Flora Danica Spise-stel, som Kaptajn Tøttrup engang paa Snapstinget havde vundet i Kortspil, gamle Krystalting i fint slebne Facetter, antikt engelsk Plet og lodstempleet, gedigent dansk Sølv.

Det rygtedes snart blandt Stadens Opkøbere, at her var en Høne at plukke, — her var gamle Kunstting til Salg for en billig Penge. — En Morgen sad den første Antikvitetshandler paa Trappestenen og ventede paa, at Gadedøren skulde blive aabnet og han være den første.

Andre kom til og Skænderiet var i fuld Gang.

— Disse Antikvitethandlere i Skændsmaal udenfor Fru Mariane Tøttrup's Gadedør etsteds i det gamle København, — disse Gribbe paa Rov efter Resterne efter Godsejerlivet paa Dueholm Kloster, — ja, det er da Krønikens sørgmuntre Efterspil.

Det slebne Krystalglas, der i sin Tid med klinger Lyd, chevaleresque var blevet hævet ved Dueholms festdugede Bord til Fru Kapitainens Pris, — — det spinkle Glas, som smalle Pigevinger skælvende havde omsluttet, betaget under Landsdommerens charmerende Blik — det maatte nu give Lyd ved Antikvitetshandlerens professionelle Knips.

* * *

Men i Dueholms Stuer var andre Mennesker flyttet ind og havde skabt sig et Hjem, — andre Mænd drev den store Gaard, — andre Fruer modtog den kommende paa den høje Stentrappe, — — indtil Nykøbing By sprang over den Træbom, hvormed Tolderen saa omhyggeligt havde stænget Byen hver Aften, og tog Jorden under Besiddelse.

Gaarden udstykkedes, Huse skød op paa dens Grund, Gader anlagdes. Ingen er nu angst for at gaa gennem Dueholm Alle en sildig Aften, thi Spøgeriet fra den gamle, ned-

lagte Klosterkirkegaard er glemt. Ingen lille Pige staar med sin Fader og Moder ved Haanden indenfor den store Ladeport, betaget af den vældige Gaardsplads og den hvide solbeskinnede Hovedbygning. Ingen stout Kapitain Tøttrup, ingen statelige Husfrue træder den kommende i Møde paa Trappen, Stuerne er stille, — musestille, — Klostertiden er kaldt frem igen, — de spidsbuede Vinduer pryder atter Facadens venstre Side, — Minder fra hele Mors er utrætteligt samlet i de gamle Stuer og fylder Bygningen fra Kælder til Loft.

Men prøv at tage de Troldbriller paa, som Eventyret taler om. Prøv med dem paa Næsen at gaa ud i den gamle Gaard en kogende Sommeraften, naar Mosekonens Porsebryg ligger over Aaens Vande, — se! da rejser den store gamle Lade sig for Enden af Alleen, Gaardens lange Udbygninger skinner hvide i Maanelyset, — Karossen med Firspand holder for Døren, — eller er det Ligvognen, Landsdommerens prunkende Ligvogn, der atter skal føre Selvmorderen gennem Byen til Kirkegaarden, — — nej, nej! det er jo Højriis' Bryllupskaret, Ridefogeden Anders Tøttrup fører atter sin Hustru, Fru Charitz, ind i det fremtidige Hjem...